

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TATIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITE TINING
KATTAQO'RG'ON FILIALI**

**CHOLG'U IJROCHILIGI
FANINING O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 - Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 - Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60110600-Musiqqa ta'limi

Samarqand - 2024

Fan/modul kodi ChJM106		O'quv yili 2024-2025	Semestr I	ECTS - Kreditlar 6	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari	
1.	Fan nomi: Cholg'u ijrochiligi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat) 76	Mustaqil ta'lim (soat) 104	Umumiy yuklama (soat) 180	

2. I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad - Maqsad - talabalarning o'quv jarayonida olgan bilimlarini mutaxassis sifatida mujassamlashtirish, keyingi o'qituvchilik faoliyatida cholg'u asboblari tashkil qilish yo'llarini, talaba va o'quvchilarning o'qishdan bo'sh vaqtlarini to'g'ri tashkil qilish, madaniy merosga to'g'ri yondoshishga, ularning tafakkur va hissiyotlarini rivojlantirib borib, g'oyaviy - badiiy va ma'naviy tarbiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatish.

Ma'naviy yetuk, zamonaviy fikrlaydigan, musiqiy-ijrochilik ko'nikmalariga ega bo'lgan va saviyasi rivojlangan sozandalarni tarbiyalashdir.

Fanning vazifasi - «Musiqqa ta'limi mutaxassisligi» bo'yicha talabalarni cholg'u ijrochiligi tarixi, shakllantirilishi haqida ma'lumotga ega bo'lishi, ansambllarni tashkil qilish haqidagi nazariy va amaliy bilimga ega bo'lish, ijrodagi usullar (cholg'u zarblari, shtrixlari). Doira usullari, bezaklardan umumli foydadan olish, cholg'ular ijrosida unison va ko'p ovoqli musiqiy asarlarni o'rganish, tahlil qila olish, cholg'ular haqida qiziqarli so'zlashlar o'tkaza olish, umumta'lim maktablarida turli xil ansambllarni tashkil eta olish, repertuar tanlay olish, konsert chiqishlarini uyushtirish malakalarini egallashdan iborat. musiqiy-estetik va musiqiy-pedagogik faoliyatga tayyorgarlikni shakllantirish; musiqiy-estetik qarashlar, did va talablarni shakllantirish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

O'quv rejada ma'ruza mashg'ulotlari rejalashtirilmagan

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

Mashg'ulotlar shakli: amaliy (A)	
A1	«Cholg'u ijrochiligi» fanining maqsad va vazifalari.
A2	Musiqqa cholg'ularining kelib chiqish tarixi
A3	Cholg'u sozlarining ijrochilik imkoniyatlari
A4	Talabalarda ijrochilik malakalarini shakllantirish.
A5	Cholg'u ijrochiligi musiqiy qobiliyat va uning xususiyatlari
A6	Nota o'qish malakasi va musiqiy savodxonlikni rivojlantirish.
A7	Ijrochilik texnikasini rivojlantiruvchi mashqlar ustida ishlash
A8	Gammalar vositasida talabalarning ijrochilik imkoniyatlarini rivojlantirish

A9	Cholg'u ijrochiligi etyudlar orqali texnik mahoratni oshirish.
A10	Cholg'u ijrochiligi repertuar tanlashning ahamiyati.
A11	Oddiy va yirik shakldagi asarlarning ijrochilik xususiyatlari
A12	O'zbek xalq kuylaridan namunalar ijro etish
A13	Maktab repertuaridan kuy va qo'shiqlar.
A14	O'zbek kompozitor va bastakorlari asarlari ustida ishlash
A15	Chet el kompozitorlari asarlaridan namunalar ijro qilish.
A16	Tanlangan asarlarining musiqiy tahlili
A17	Tanlangan musiqa asarining tempi ustida ishlash
A18	Asarlarda uchraydigan «Dinamik belgular»ning qo'llanilishi.
A19	Musiqiy asarlarni ijro etishda melizmlardan foydalanish
A20	Tanlangan asarlar ijrochiligi badiiylikni ifodalash.
A21	Talabalarda jo'mavozlik malakalarini oshirish
A22	Cholg'u ijrochiligi ansambllikka erishish
A23	Talabalarni konsert va sahna ijrochiligi tayyorlash
A24	O'tilgan barcha mavzularni mustahkamlash.
A25	O'rta osiyoda cholg'u asboblari takomillashishi
A26	O'zbekistonda ilk orkestr paydo bo'lishi
A27	Orkestr asboblari joylashish tarixi haqida
A28	Direktorlik harakati va ularning vazifalari
A29	Orkestr turlari va cholg'u xususiyatlari
A30	Asarlarni fortepiano jurfigida ijro jarayonida ansambllarga erishish
A31	Asarlarni jumlagarabo'lishni o'rganish
A32	Har bir cholg'uda aplikatura va pazitsiyalarni o'rganish
A33	O'zbek xalq kuyi "Dilxiroj" asarini tahlil qilish
A34	"Dilxiroj" asarini ansabl qilib ijro etish
A35	Transpozitsiya qilingan cholg'ular
A36	Asarda jumla
A37	Qashqarcha kuyini tahlil qilish
A38	Jumladagi umumiy dinamik tovushlarni mutanosibligiga erish

III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Fanning amaliy mashg'ulotlari mazmunini tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

O'rta Osiyoda ijrochilik san'atining paydo bo'lgan davridan to XIX - asrning 60 yillarigacha taraqqiyoti, xalq cholg'ularini uzoq vaqt o'tmishda paydo bo'lganligi, musiqachilikda dastlab urma zarbli cholg'ular, damli cholg'ular, so'ngra tortli-mizrobli cholg'ular va tortli-kamonli musiqqa cholg'ulari paydo bo'lganligi va tarixiy manbalar haqida tasavvurga ega bo'lish lozim.

Amaliy mashg'ulotlar

Kurslar bo'yicha talablar va ijro uchun tavsiya etiladigan musiqiy asarlar ro'yxati

Musika ta'limida rubob sozining tutgan o'rni; rubob va rubob oilasiga kiruvchi cholg'u sozlar, ularning kelib chiqish tarixi, rivojlanish bosqichlari, ijro imkoniyatlari, taniqli sozandalar haqida tarixiy va nazariy bilimlarni egallash: Rubobni to'g'ri asrash, sim taqish, xarrak o'rnatish va sozlash malakalarini o'zlashtirish: Rubobga qo'l va barmoqlarni joylashtirish, bosh va ko'rsatkich barmalar orasida noxun tutish va to'g'ri tovush chiqarish malakalarini singdirib borish: Oddiy mashqlar, gammalar, etyudlar, kuy va pesalar chalishni o'zlashtira borish, oddiy zarblarni o'rganish: Rubobda chalish texnikasini bosqichma – bosqich o'qitirib borish, asarlarni ravon, jarangli ifoda vositalariga amal qilgan holda ijro etish texnikasini o'zlashtirib borish.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

Talabalar mustaqil ishni bajarishda faning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- mavzular bo'yicha darslik va o'quv qo'llanmalarni o'rganish;
- yetuk mutaxassis va taniqli ijodkorlar bilan ijodiy hamkorlik qilish;
- talabalarni o'quv ilmiy – tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlarning mavzularini chuqur o'rganish;
- mustaqil ish o'tish chog'ida yangi texnika, jihozlar, kyeng ko'lamli ilmiy jarayonlar va texnologiyalarni o'rganish;
- Musiqiy asarlarni estyetik-g'eyaviy jihatdan tahlil qilish; masofaviy ta'lim tizimidan foydalanish.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzulari:

M1	Kompozitor K.Cherni hayoti va ijodi. Yaratgan etyudlar to'plami haqida.
M2	O'zbek kompozitori M.Mirzayev hayoti va ijodi.
M3	O'zbek xalq kuylarining yaratilish tarixi.
M4	Cholg'uda xromatik gammalar ijro etishning o'ziga xos xususiyatlari
M5	Sonatalarning o'rni va ahamiyati, shakli va qismlari.
M6	Dutor cholg'u asbobining yaratilish tarixi
M7	Chet el kompozitori Y.Gaydn hayoti va ijodi
M8	Rubob cholg'u asbobining yaratilish tarixi
M9	O'zbek kompozitori X.Nurmatov hayoti va ijodi
M10	Chet el kompozitori Karl Cherni hayoti va ijodi.

M11	Etyudlarning paydo bo'lish tarixi hamda rivojlanish bosqichlari
M12	Fortepiano cholg'u asbobining yaratilish tarixi
M13	Chet el kompozitori M.I.Glinka hayoti va ijodi
M14	Chet el kompozitori P.Chaykovskiy hayoti va ijodi
M15	O'zbek kompozitori Yu.Rajabiy hayoti va ijodi
M16	Doira cholg'u asbobining yaratilish tarixi
M17	O'zbek kompozitori D.Omonullayeva hayoti va ijodi
M18	Qashqar rubobi tarixidan. Qashqar rubobini ijro imkoniyatlari.
M19	Musiqiy bezaklar ustida ishlash. Dinamik belgilar.
M20	Cholg'u ijrochiligi san'atining rivojida o'zbek bastakorlarining tutgan o'rni
M21	Chang asbobi yaratilish tarixi
M22	Chang asbobini tuzulishi
M23	O'zbek xalq kuyi "Oromijon" kuyini ansambl bilan tahlil qilish
M24	Talabalarda ijro mahoratini rivjantiruvchi mashqlar ustida ishlash
M25	G'ijjak asbobi yaratilish tarixi
M26	O'zbek xalq kuyi "Oromijon" kuyini notasini tahlil qilish
M27	"Oromijon" kuyini ansabl qilib ijro etish
M28	O'zbek xalq ijrochiligi tarixi
M29	O'rta osiyoda musika ijrochiligi
M30	Cholg'u ijrochiligi an'alarini va kunikmalarini shakillantirish
M31	Asarlarni Mustaqilravishda badiiy jihatdan tahlil qilib o'rganish
M32	Musika ijrochilida notaga qarab ijro qilish
M33	Ansamb haqida umumiy tushuncha
M34	Bib xil cholg'ulardan tashkil topgan ansambllar haqida tushuncha
M35	O'zbek xalq cholg'u asboblarining xususiyatlari
M36	Ansamb ijrochiligidagi mahoratni o'qitish masalalari

M37	Musiqi asarlari ustida ishlash
M38	Yosh avlodni musiqiy ritm, eslab qolish va eshitish qobiliyatini rivojlantirish usullari
M39	Musiqi darslarida musiqi savodini organish metodikasi
M40	Jamoa ijrochiligida ansabl malakalarini shakillantirish
M41	Dars jarayonida talabalarni mahoratini ijro mahoratini oshirish
M42	Nay cholg'usini rivojlanish tarixi
M43	O'rta osiyoda musiqi madaniyati
M44	Dumbira cholg'u cholg'usi kelib chiqish tarixi
M45	Ashula va raqs janritarixi
M46	Chet-el kompoziti Betxoven xayoti va ijodi
M47	Milliy cholg'u sozlar va ularning xususiyatlari
M48	Alisher Navoiy merosida chang cholg'usining tutgan o'rni
M49	Sozandalar san'atida milliy cholg'ularning o'rni
M50	Sumay cholg'usi tarixi
M51	Bolalarda cholg'u ijrochiligini rivojlantirish
M52	O'bek xalq cholg'u sozlarini milliy qadriyatlarini shakillantirishdagi ahamiyati
3.	V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirishga qo'yiladigan talablar. «Cholg'u ijrochiligi» fanini o'zlashtirish natijasida talabalar quyidagi bilim, ko'nikma va tasavvurlarga ega bo'lishi lozim: - Cholg'u ijrochiligi san'atining yaratilish tarixi, cholg'ushunoslikning nazariy va amaliy tamoyillari, ijro diapozoni, ularning xususiyatlarini bilishi kerak; - Cholg'u ijrochiligida ijro etish jarayoni, repertuarlarini optimal tanlash, ijro texnikasi va ijro xususiyatlariga ko'ra asarlarni tanlab ajratib olish ko'nikmalariga ega bo'lish kerak; - Cholg'u ijrochiligi va mutaxassisligi fani talabalar tanlagan asarlarni qoidalar asosida ijro etish xususiyatiga ko'ra, falsh ijrosiga yo'l qo'yilmasdan, alohida ishlash va cholg'u ijrochiligiga rahbarlik qilib, boshqara olish malakalariga ega bo'lishi kerak.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

	• ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • Blits so'rov", "Muloqat", "Klaster", Tarmoqlar 3x4 Interv'iyu "Bumerang", "FSMU", "Ssenariya texnologiyasi", "Fikrlar xujumi", Aqliy hujum kabilardan foydalanish, kompyuter texnikasi, fortepiano asbobi, audio yozuvlari, tarqatma materiallardan foydalanish lozim.
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	VIII. Asosiy adabiyotlar: 1. Z.Muhammadjonova "Fortepiano chalishni o'rgatish uslubiyati " Toshkent 2006. 2. Sh.Rahimov, A.Lutfullayev "Cholg'ushunoslik" Toshkent 2020. 3. A.Gochbakov "Xalq cholg'ularida ijrochilik (Rubob prima)" Toshkent 2019 4. Omonqulova Sh.N "Cholg'u ijrochiligi" O'quv qo'llanma Samarqand 2023 5. Samatova D.S." Cholg'u ijrochiligi" O'quv qo'llanma Samarqand 2024 IX. Qo'shimcha adabiyotlar: 1. A.Odilov "O'zbek xalq cholg'u asboblari tarixi" o'quv qo'llanma Samarqand 2020. 2.Sh.Raximov, Sh.S.Yusupov. "Cholg'u ijrochiligi". T., 2012 yil 3. Yakubov Z.M "Cholg'u ijrochiligi (g'ijak cholg'usida) o'quv qo'llanma Samarqand 2021yil 4. Hamraqlulov R "Cholg'u mutaxassisligi" o'quv qo'llanma Samarqand 2021yil 5.B.Umurzoqov.O.Fayziev. "Cholg'u ijrochiligi rubob" o'quv qo'llanma T.2009yil Axborot manbalari (saytlar): 1. www.tdpu.uz 2. www.pedagog.uz 3. www.ziyonet.uz 4. www.edu.uz 5. tdpu-intranet.Ped
7.	Fan dasturi Samarqan Davlat Universiteti kattaqo'rg'on filiali 2024 yil "5-sentabr " 5-son bayonnomasi bilan ma'qullangan
8.	Fan/modul uchun mas'ullar va daster mualliflari: T. Toshmatova. SamDUKF "Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim, sport kafedrasi o'qituvchisi
9.	Taqrizchilar: SH.Mustafoyev- Musiqi ta'limi kafedrasi dotsenti pedagogika fanlari nomzodi (1chki) FAYZULLAYEV E.M. – Jizzax davlat pedagogika universiteti musiqi ta'limi kafedrasi v.b dotsinti, pedagogika fanlari nomzodi. (tashqi)